

Burgerparticipatie 2014-2016 stadsdeel Centrum

1. Inleiding

In 2012 heeft de stadsdeelraad Amsterdam Centrum de Nota Burgerparticipatie vastgesteld. Daarmee werd het startsein gegeven voor het betrekken van bewoners, ondernemers en instellingen bij het opstellen van gebiedsvisies en -jaarplannen. Daarnaast werden enkele initiatieven vanuit bewoners als pilot opgestart, zoals Wetering duurzaam en het fietsknippen met bewoners en ondernemers.

In 2013 heeft de werkwijze rond de gebiedsvisies en -jaarplannen vorm gekregen, en momenteel wordt, met de leerpunten uit dat jaar, gewerkt aan de jaarplannen voor 2015. De pilot fietsknippen is omgezet in een structurele werkwijze. Verder zitten we in een periode van grote veranderingen: het nieuwe bestuurlijke stelsel, een nieuw stadsdeelbestuur, en een nieuwe gemeentelijke organisatie in opbouw. Gebiedsgericht werken en burgerparticipatie zijn daarin kernbegrippen.

Met betrekking tot burgerparticipatie hebben de bestuurscommissies ("oren en ogen") bevoegdheden gekregen. Deze zijn als volgt beschreven in bijlage 3 (bevoegdhedenregister bestuurscommissies van 10 juni 2014) bij de Verordening op de bestuurscommissies, onder bevoegdheid 21:

1. het benutten, faciliteren en stimuleren van burgerparticipatie met gebruik van innovatieve (digitale) mogelijkheden en het delen van best practices (de ondersteunende en stimulerende functie van de bestuurscommissie),
2. het onderhouden van contacten met bewoners, bewonersorganisaties, buurtgroepen, ondernemersorganisaties, maatschappelijke instellingen en dergelijke,
3. het stimuleren en faciliteren van actief burgerschap/bewonersinitiatieven om bij te dragen aan de opgave in de buurt en verantwoordelijkheid te nemen voor de kwaliteit van de leefomgeving en de buurtveiligheid, onder andere door zelfbeheer en schoonhouden van de openbare ruimte, groen, parken en wegen, en door het organiseren van activiteiten ter versterking van de civil society,
4. het organiseren en uitvoeren van communicatie, inspraak en participatie bij:
 - gebiedsontwikkeling, voor zover dit de bevoegdheid van de bestuurscommissies betreft;
 - de voorbereiding van bestemmingsplannen, uitwerkingsbesluiten, wijzigingsbesluiten en projectafwijkingsbesluiten;
 - de inrichting en het (groot) onderhoud van de openbare ruimte, groen, parken en wegen;
 - de inbreng bij de voorbereiding van gebiedsgericht beleid voor zover dit laatste tot de bevoegdheid van de bestuurscommissie behoort.

Om deze bevoegdheid verder vorm te geven wil het Algemeen Bestuur van stadsdeel Centrum de ambities en aanpak voor burgerparticipatie voor de komende jaren (2014-2016) vastleggen. In deze notitie is een splitsing gemaakt in twee onderdelen:

- bewoners en ondernemers betrekken bij wat het stadsdeel doet (beleidsparticipatie),
- de rol van het stadsdeel bij initiatieven van bewoners, ondernemers en anderen (overheidsparticipatie), en daarbij het ontwikkelen, gebruiken van en experimenteren met nieuwe vormen van participatie.

Deze notitie is tot stand gekomen met inbreng van een werkgroep uit het Algemeen Bestuur, Elise Moeskops (D66), Micha Mos (GrL) en Arjen de Heus (VVD), Nelly Duijndam (SP) in overleg met dagelijks bestuurder Roeland Rengelink (PvdA).

De notitie is aanvullend op eerder vastgesteld beleid, een verdere verdieping en nadere invulling, ook op basis van de ervaringen uit 2013 rond het maken van de gebiedsvisies en -jaarplannen, en ter uitvoering van in 2013 aangenomen moties:

- de *Nota Burgerparticipatie*, stadsdeel Centrum, 2012,
- het beleidskader (visie burgerparticipatie) *Van bolwerk naar netwerk*, gemeente Amsterdam 2013,
- motie 22 bij de begroting 2014 (versterken sociale component in gebiedsvisies),
- motie 38 bij de begroting 2014 (ambities rond gebiedsvisies en jaarplannen opschrijven).

Het centraal-stedelijke beleidskader *Van bolwerk naar netwerk* wordt op dit moment nader uitgewerkt. Wanneer die uitwerking bestuurlijk is vastgesteld, wordt gekeken of de ambities van de bestuurscommissie Centrum nog verder bijgesteld en/of aangevuld moeten worden.

2. Bewoners en ondernemers betrekken bij wat het stadsdeel doet

Naast inspraak- en informatiebijeenkomsten en andere overleggen met belanghebbenden in het Centrum, is in 2013 gestart met zg. buurtplatforms om gebiedsvisies en –jaarplannen op te stellen. Gemeentebreed wordt dit vanaf 2015 in de gebiedscyclus verder uitgewerkt: van gebiedsanalyse naar gebiedsagenda naar gebiedsplan, uitvoering en monitoring. Bewoners, ondernemers en instellingen geven inbreng bij wat het stadsdeel gaat doen. De opgave per gebied/buurt wordt, integraal, dus voor alle domeinen, inzichtelijk, de inzet van het stadsdeel is transparant en gedeeld met de gebieden, en de uitvoering (effect, resultaat) wordt samen met de burger gevolgd. Wanneer van toepassing wordt ook toegelicht waarom sommige dingen (nog) niet gedaan worden. Een belangrijke opgave voor het stadsdeel is ervoor zorgen dat de gebiedsagenda's en -plannen een zo breed mogelijk draagvlak in de buurt krijgen. Representativiteit is daarbij essentieel.

Stadsdeel Centrum heeft tot nu toe gebruik gemaakt van twee belangrijke instrumenten voor het krijgen van input uit de gebieden voor de gebiedsplannen:

- de buurtplatforms/buurtgesprekken (waar van toepassing met aantakking van de bestaande netwerken in de buurten),
- buurtenquêtes.

Buurtplatforms en online buurtenquêtes, en aantal deelnemers 2014 (tot het zomerreces)						
	West	Zuid	Oost	1012	1011	Totaal
deelnemers (digitale) buurtplatforms	60	140	90	90	63	443
respons online buurtenquêtes	334	191	183	157	284	1.149
inwoners*	34.542	12.410	20.508	8.060	9.021	84.541
werkzame personen*	22.704	21.867	15.077	20.075	13.321	93.044

*cijfers uit de factsheets gebieden 2013

Aangetekend moet worden dat de buurtplatforms per gebied anders worden vormgegeven. Soms is aangesloten bij al bestaand overleg, zoals het Integraal Burgwallenoverleg, waarin groepen burgers vertegenwoordigd zijn. Wat de aantallen betreft is, om een voorbeeld te noemen, in Zuid een inschatting gemaakt van het aantal deelnemers aan meer dan één overleg, om tot een zo zuiver mogelijk aantal te komen: 1 x buurtplatform 50 deelnemers, 2x Vijzelbuurtoverleg 50 + 30 eenmalig, 2 x Leidsebuurtoverleg 40 + 50 eenmalig, is totaal 220, en zonder dubbelingen geschat op 140.

Ambitie

1. Groter bereik, uitbreiden bestaande netwerken

Het stadsdeel wil het bereik te vergroten, meer bewoners, ondernemers en maatschappelijke en culturele instellingen betrekken bij het maken van de gebieds- en andere gemeentelijke plannen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de bestaande netwerken in de buurten. Daarnaast worden ook nieuwe netwerken opgebouwd. Daarin zijn verschillende schaalniveaus mogelijk: gebied, buurt en straat. Bij 'fysieke' buurtplatforms blijkt het bereik beduidend kleiner dan via digitale enquêtes. Veel deelnemers aan de enquête hebben ook aangegeven liever digitaal benaderd te worden dan naar een vergadering te gaan.

2. Alle domeinen

Het stadsdeel zal, ook met het oog op de uitvoering van moties 22 en 38, en al naar gelang de opgave in de gebieden, evenredige aandacht geven aan alle domeinen: openbare ruimte, sociaal domein en bouwen en wonen.

3. Betere representativiteit en meer diversiteit

Om de opgave per buurt inzichtelijk te krijgen is representativiteit van de deelnemers van groot belang, naast diversiteit qua deelnemers. Het stadsdeel heeft als ambitie de representativiteit te vergroten en de diversiteit te verhogen door ondervertegenwoordigde groepen te benoemen en actief te gaan benaderen. Op dit moment denken wij qua bewoners aan jongeren/scholieren, mensen met een beperking, studenten, gezinnen met kinderen, daklozen, verslaafden, en werkende armen. Qua ondernemers denken we aan zzp'ers, creatieve industrie, zakelijke dienstverlening, detailhandel en horeca die niet vertegenwoordigd zijn door Amsterdam City en Koninklijke Horeca Nederland.

Doelen, tijdpad

1. Voor 2015 is het doel stadsdeelbreed 600 mensen te ontmoeten via de (deels digitale) buurtplatforms, voor 2016 750. Wat de enquêtes betreft is de ambitie om in 2015 een respons van 1750 mensen te krijgen, in 2016 van 2500.
2. Doel voor 2015 is één ondervertegenwoordigde groep actief bij de buurtplatforms aan te takken. We beginnen met ondernemers: uitbreiding qua aantal en qua diversiteit.
3. Doel voor 2014 is in de jaarplannen 2015 evenrediger aandacht te geven aan de verschillende domeinen.
4. Voor de langere termijn, dus vanaf 2016 is het doel uitbreiding te krijgen van de betrokkenheid van andere bewoners, zoals scholieren, studenten, jongeren.

Middelen, wie gaat het doen

Ten aanzien van de middelen borduren we voort op datgene wat we al doen: buurtplatforms en – enquêtes. Omdat de schaal van de buurtplatforms (het hele gebied) in 2013 als te groot is ervaren, zijn de platforms in 2014 per gebied in kleinere eenheden opgedeeld. Wat de enquêtes betreft is al geconstateerd dat de vragen concreter moeten worden geformuleerd, en in sommige gevallen minder suggestief. De informatiespecialisten zijn verantwoordelijk voor het bijhouden van de cijfers.

Daarnaast gaan we veel vaker digitaal raadplegen dan vergaderingen beleggen, en gaan we door met het gebruik van social media, zoals Facebook. Ook bij de reguliere inspraak zetten we nieuwe middelen in. Te denken valt aan digitale peiling bij een herinrichting, wanneer je als overheid neutraal staat tegenover twee of meer keuzes of uitnodigen via loting cf. G1000 (www.g1000nu.ning.com). Er is blijvende aandacht voor verbetering van de communicatie, van de boodschap die we uitdragen: niet alleen uitleg van de regels, maar veel meer uitleg van het waarom van de regels, geen dubbele boodschappen etc. De afdeling Communicatie is bezig de digitale inspraakagenda te verbeteren.

De 5 gebiedsteams zijn verantwoordelijk voor inhoud van en het proces rondom de producten in de gebiedscyclus, en daarmee voor de buurtplatforms en de -enquêtes. Zij zijn het die de netwerken uitbreiden met nieuwe deelnemers en mensen uit ondervertegenwoordigde groepen. Zij krijgen hierbij hulp/tips van andere stadsdeelafdelingen (die immers ook 'op straat' komen) en van de leden van de bestuurscommissie met hun netwerken. De afdeling Communicatie is trekker, waar het nieuwe benaderingsmethodes, verbetering van de enquêtevragen, etc. betreft. Projectmanagers en beleidsmedewerkers gebruiken deze nieuwe middelen in hun projecten en bij de beleidsuitvoering. Zij zorgen voor het waar nodig en mogelijk organiseren van tegenspraak. Iedereen in het stadsdeel is verantwoordelijk voor verbetering van onze communicatie, en voor het meer oog en oor hebben voor en aandacht geven aan succesverhalen. Ter ondersteuning van gebiedsgericht werken en participatie wordt momenteel gewerkt aan een stedelijke "communicatieset".

3. De rol van het stadsdeel bij initiatieven van bewoners, ondernemers en anderen en nieuwe participatievormen

Burgers nemen steeds vaker de verantwoordelijkheid voor elkaar en voor hun omgeving, en dat is wat de overheid ook graag wil. Dat betekent een andere rol en houding: de overheid doet met de burgers mee, in plaats van andersom. De overheid is dan één van de spelers geworden. Stadsdeel Centrum wil dan ook initiatieven die uit de samenleving komen stimuleren en ondersteunen.

Ambitie

Vaak weten bewoners en ondernemers het stadsdeel te vinden en te betrekken bij hun bouw- of andere initiatieven. Het is vaak moeilijk om juist de kleinschalige, op verbetering van de eigen buurt gerichte, initiatieven te leren kennen. Hoe groter het netwerk van het stadsdeel wordt, hoe beter het zal lukken deze te ontdekken en waar nodig en mogelijk een steuntje in de rug te geven. Kern is de infrastructuur van de netwerken op orde te krijgen en te houden: kennen en gekend worden, organisatie en bestuurscommissie, bewoners, ondernemers en maatschappelijke en culturele instellingen. Daarbij horen ook kenmerken als transparantie en openheid, vertrouwen, je kwetsbaar opstellen (“wij kunnen niet alles meer doen, niet altijd alles voor u oplossen”) en open staan voor nieuwe ideeën.

Doelen, tijdpad

Een tweeledig doel voor 2014-2016 (gaande het proces/de transitie):

1. De netwerken zodanig ontwikkelen, dat initiatieven boven tafel komen.
2. Nieuwe instrumenten ontwikkelen en inzetten.
3. Transformatie in denken en handelen naar de nieuwe relatie burger – overheid.

Middelen

1. Informatie- & adviesfunctie stadsdeel: er wordt (nog) niet gekozen voor een soort burgerinitiatievenloods (vgl. kantoren- en hotelloods) en/of ontregelambtenaar. Inzet is eerst waar nodig een andere mindset te bewerkstelligen, waarmee de nieuwe relatie burger – overheid vorm kan krijgen: gelijkwaardigheid bij uitvoering en de overheid als partner.
2. Crowdfunding (co-financiering) gebruiken; goed voorbeeld is de financiering van de houten speeltoestellen op de Herenmarkt (www.issuu.com/movement1537/docs/centrum-14-02_internet_2486ef797e01c1).
3. Buurtwet (rights to bid, buy, challenge and plan: dit is een initiatief dat is ontstaan n.a.v. moties bij de centrale stad; de burgergelegenheidscoalitie *MaakdeBuurt* heeft (nog) geen keuze gemaakt voor een buurtwet, maar spreekt van een transitieproces, en heeft een sociaal contract gepresenteerd, dat de basis vormt, voor experiment, buurtrechten, en nieuwe vormen van democratische platforms (www.dezwijger.nl/maakdebuurt).
4. Ruimhartig experimenten toestaan en faciliteren.
5. Ruimte geven aan nieuwe participatievormen.

Voorbeelden van nieuwe participatievormen

1. Liquid democracy: meebeslissen via volmacht, wikipedia-achtig meeschrijven (www.youtube.com/watch?v=lvdwWkuq30Q). Stadsdeel Centrum gaat experimenten van andere stadsdelen, volgen.
2. G1000 (naar voorbeeld van Amersfoort). Er loopt in Amsterdam een G1000 initiatief; 17/6/14 is een eerste bijeenkomst geweest ter voorbereiding van een onafhankelijke burgertop. Ook hier wordt het initiatief gevolgd (www.g1000-amsterdam.nl).
3. Bij prioriteiten die zijn gedefinieerd door de bestuurscommissie de volgorde van uitvoering ervan voorleggen in een enquête, bijvoorbeeld bij de aanpak van drukteknelpunten in het Centrum.
4. Internetforum om argumenten voor en tegen of ideeën te verzamelen. Metavragen zoals “de toekomst van de horeca”, ook ‘kleinere’ onderwerpen zoals de invulling van de Oosterkerk.
5. Verzamelen van goede voorbeelden burgerparticipatie om zo te komen tot “modeltrajecten participatie”, tot een (stadsbrede) handleiding voor allerlei participatietrajecten.

Wie gaat het doen?

Een deel van genoemde middelen is aan het hele stadsdeel, bestuur en ambtelijk apparaat: het denken en handelen binnen de nieuwe relatie burger – overheid, en het ruimte geven aan experimenten en nieuwe participatievormen. Dit bij de medewerkers voortdurend onder de aandacht brengen en houden is een taak voor de leidinggevenden. Voor de specifiekere instrumenten en voor het volgen van experimenten elders etc. blijven de coördinator burgerparticipatie en de afdeling Communicatie de trekkers. De coördinator zorgt voor monitoring, evaluatie en benoemen van verbetermogelijkheden in het proces. Voorstel is om hierin samen op te trekken: met de

gebiedscoördinatoren, de afdeling Communicatie en de werkgroep burgerparticipatie uit het Algemeen Bestuur. Vanzelfsprekend zullen ook burgers betrokken bij evaluaties. Het hoe wordt nader bepaald.

4.Financiën

In 2014 is er incidenteel € 125.000 beschikbaar voor intensivering burgerparticipatie. Dit wordt grotendeels besteed aan materiële bijeenkomsten van de buurtplatforms en kosten ten behoeve van burgerinitiatieven, zoals het fietsknippen met burgers. Voor deze kosten is er in het budget “gebiedsgericht werken” ook voor de komende jaren dekking (concept ontwerpbegroting 2015). Daarnaast zal het andere denken en handelen gaande de lopende processen vorm moeten krijgen en zijn er op dit moment geen specifieke kosten te benoemen.

5.Tot slot

Vormgeven van burgerparticipatie is een proces van trial & error, van nieuwe rollen zoeken en nieuwe werkwijzen uitproberen, bestuurlijk en ambtelijk. Het is een proces dat ruimte nodig heeft. Daarom is er niet voor gekozen om in deze notitie een strak, smart geformuleerd projectplan op te nemen, maar meer om een gezamenlijke richting aan te geven. In een dergelijk proces is het wel van belang regelmatig terug te kijken en te leren van de ervaringen. Een idee om dat te doen is bijvoorbeeld twee keer per jaar een bijeenkomst te organiseren met de gebiedscoördinatoren, de afdeling Communicatie en de AB-werkgroep. Vanuit de verdere bespreking in het AB komen er wellicht nog andere ideeën om dit vorm te geven.

Deze notitie is ook nog niet voorgelegd aan onze bewoners, ondernemers en maatschappelijke en culturele instellingen. We zien het als een (door)startdocument, waarvan de uitwerking en doorontwikkeling in samenspraak en –werking met maatschappelijk veld tot stand moet komen. Burgerparticipatie krijgt verder in de praktijk vorm met inbreng van de burgers, ook over het proces. Dat laat onverlet, dat we onze ambities en voornemens wel gaan delen met onze burgers; de vorm waarin (digitale enquête, via de buurtplatforms of anders) bepaalt de bestuurscommissie.